

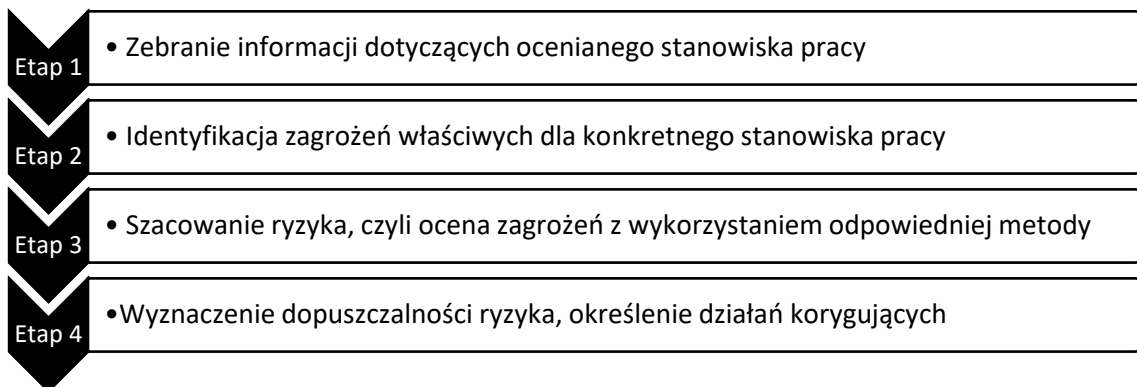
PARTYCYPACJA PRACOWNICZA W ZARZĄDZANIU BEZPIECZEŃSTWEM NOWOCZESNEGO PRZEDSIĘBIORSTWA GÓRNICZEGO

14.1 WSTĘP

Słowo partycypacja wywodzi się z łaciny i oznacza uczestnictwo, zatem jako partycypację pracowniczą rozumieć należy uczestniczenie pracowników w zarządzaniu organizacją. Zarządzanie nowoczesnym przedsiębiorstwem jest wysoce złożonym procesem, na który wpływ ma wiele czynników zarówno tkwiących wewnątrz organizacji jak i w jej otoczeniu. Dowiedziono, iż udział pracowników w podejmowaniu decyzji dotyczących funkcjonowania przedsiębiorstwa przynosi liczne korzyści dla obu stron [7]. Obszar zarządzania bezpieczeństwem pracy od wielu lat funkcjonuje z udziałem pracowników, co wynika między innymi z obowiązku prawnego nałożonego przez ustawę Kodeks Pracy, zgodnie z treścią Art. 237.11a. § 1: „Pracodawca konsultuje z pracownikami lub ich przedstawicielami wszystkie działania związane z bezpieczeństwem i higieną pracy” [6]. Obecnie w zakładach górniczych głównie przedstawiciele pracowników w postaci społecznych inspektorów pracy uczestniczą w elementach procesu zarządzania bezpieczeństwem. Wydaje się zatem, że obowiązek jest spełniony, ale czy możliwym jest aby włączyć wszystkich pracowników do etapu szacowania ryzyka zawodowego? Autorka podczas prowadzonych w ramach pracy doktorskiej badań podjęła próbę włączenia różnych grup zatrudnionych w kopalniach podziemnych wydobywających węgiel kamienny do etapu szacowania ryzyka zawodowego wykorzystując do tego celu kwestionariusz oceny ryzyka zawodowego.

14.2 OCENA RYZYKA ZAWODOWEGO – ETAPY

Pod pojęciem oceny ryzyka zawodowego rozumie się: „proces oceny potencjału ryzyka związanego z pracą wykonywaną na określonym stanowisku pracy w określonych warunkach pracy”[2]. Ocena ryzyka zawodowego jest procesem, który obejmuje kilka etapów, ogólny algorytm przedstawiono na rys. 14.1.

Rys. 14.1 Etapy oceny ryzyka zawodowego

Przed rozpoczęciem wykonywania oceny powoływany zostaje zespół oceniający ryzyko zawodowe, którego skład zgodnie z Polską Normą PN-N-18002:2011 powinien być następujący:

- przedstawiciel pracodawcy (najczęściej pracownik służby bezpieczeństwa i higieny pracy),
- lekarz medycyny pracy,
- osoby kierownictwa,
- pracownicy, lub ich przedstawiciele [4].

Aktualnie w zakładach górniczych przedstawiciele pracowników biorą udział w przeprowadzaniu oceny ryzyka, jako współczłonkowie zespołów oceniających ryzyko zawodowe, natomiast sami pracownicy przekazują swoje uwagi reprezentantom. Zespół oceniający rozpoczyna od etapu pierwszego nazywanego również identyfikacją stanowiska pracy polega na zebraniu informacji dotyczących realizowanych czynności oraz lokalizacji, osób zatrudnianych na stanowisku, wykazu zidentyfikowanych wcześniej zagrożeń, możliwych skutków aktywacji zagrożeń występujących na stanowisku, wypadków przy pracy oraz chorób zawodowych stwierdzonych na stanowisku. Kolejny etapem jest identyfikacja zagrożeń polegająca na ustaleniu czy występują czynniki mogące stanowić zagrożenie dla zdrowia lub życia pracownika, zespół bazuje na wynikach pomiarów oraz własnej wiedzy i doświadczeniu. Następnie dokonuje się doboru właściwej metody oceny ryzyka i zgodnie z jej wytycznymi szacuje się ryzyko zawodowe. Najczęściej stosowane metody są kombinacją wartości prawdopodobieństwa oraz możliwych do wystąpienia skutków co jest zgodne z definicją ryzyka zawodowego zawartą w polskim prawie. Zgodnie, z którą jako ryzyko zawodowe rozumie się: „prawdopodobieństwo wystąpienia niepożądanego zdarzenia związanego z wykonywaną pracą, powodującego straty, w szczególności wystąpienie u pracowników niekorzystnych skutków zdrowotnych w wyniku zagrożeń zawodowych występujących w środowisku pracy lub sposobu wykonywania pracy” [5]. Mając wyznaczoną wartość ryzyka zespół dokonuje wyznaczenia dopuszczalności ryzyka, co w praktyce oznacza, iż należy określić czy dany poziom można zaakceptować czy należy podjąć działania redukujące. Jeżeli działania korygujące są niezbędne to zespół przystępuje

do ich określenia. Ocena ryzyka powinna być aktualna, więc należy dokonywać weryfikacji każdorazowo gdy zachodzą jakiegokolwiek zmiany na stanowisku bądź co określony okres czasu [1].

14.3 ZALETY I WADY PARTYCYPACJI PRACOWNICZEJ W SZACOWANIU RYZYKA ZAWODOWEGO

Udział wszystkich pracowników w procesie oceny ryzyka zawodowego a w szczególności w szacowaniu ryzyka zawodowego, jak każde tego typu przedsięwzięcie niesie za sobą zarówno pakiet korzyści jak i pewne negatywy.

14.3.1 Zalety

Pozytywne aspekty włączenia każdego pracownika do procedury oceny ryzyka zawodowego na etapie szacowania ryzyka zawodowego to:

- spełnienie obowiązku informowania pracownika o zagrożeniach – są one wypisane w kwestionariuszu oceny ryzyka,
- zwiększenie świadomości w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, poprzez konieczność przemyślenia przez pracownika informacji niezbędnych do przeprowadzenia oceny – jakie jest prawdopodobieństwo aktywacji danego zagrożenia oraz możliwe skutki dla zdrowia i życia jego oraz współpracowników, czy ekspozycja na zagrożenie,
- umożliwienie pracownikowi bezpośredniego wpływu na wartość ryzyka zawodowego na stanowisku, na którym zostaje on uznany za eksperta, co zwiększa poczucie istotności pracownika dla przedsiębiorstwa,
- możliwość zgłoszenia uwag na piśmie przez każdego zatrudnionego podczas wypełniania kwestionariusza,
- jeżeli pracownicy dokonują oceny podczas szkolenia okresowego to utrwalenie wiedzy nabytej na szkoleniu.

14.3.2 Wady

Współdział wszystkich zatrudnionych w szacowaniu ryzyka zawodowego niesie za sobą głównie problemy natury organizacyjnej, gdyż załoga przedsiębiorstwach górniczych jest liczna. Wraz ze wzrostem liczby pracowników zwiększa się liczba wypełnionych kwestionariuszy, co niesie konieczność wprowadzenia odpowiedniego programu komputerowego pozwalającego na obliczanie wartości ryzyka ściśle połączonego z możliwością wypełnienia ankiety w formie elektronicznej [3]. Kolejną wadą jest konieczność wykonywania dodatkowej pracy przez zespoły oceniające ryzyko, gdyż muszą dokonać weryfikacji wypełnionych kwestionariuszy i uwzględnić ich wyniki w przeprowadzonej ocenie. Podczas wykonywania badań zauważono również błędy wynikające z niewłaściwego podejścia pewniej liczby respondentów, polegające na zaznaczeniu wszystkich

odpowiedzi w jednej kolumnie lub postępowaniem niezgodnym z zamieszczoną instrukcją co skutkowało unieważnieniem wyniku.

14.4 PODSUMOWANIE

Reasumując, każde działanie mające wpływ na poprawę bezpieczeństwa pracy w kopalni jest niezwykle ważne. Zgodnie z zaleceniami dla przedsiębiorstw górniczych wynikających z przeprowadzonych badań należy między innymi zwiększyć efektywność szkoleń bhp [9], co niewątpliwie zostaje osiągnięte poprzez przedłożenie pracownikom kwestionariusza wspomagającego ocenę ryzyka zawodowego. Wypełnienie takiej ankiety zwraca szczególną uwagę pracowników na każde zagrożenie zidentyfikowane na stanowisku pracy (pracownik musi wskazać jakie czynniki występują na jego stanowisku spośród wszystkich wymienionych) oraz zmusza do wskazania jakie jest prawdopodobieństwo aktywacji zagrożenia, możliwe skutki oraz jaki jest czas ekspozycji. Zarządzanie nowoczesną organizacją opierać się powinno na dążeniach kierownictwa do angażowania zatrudnionych w procesy rozwiązywania problemów z wykorzystaniem posiadanych przez pracowników kwalifikacji [8]. Umożliwienie partycypacji wszystkich zatrudnionych w proces szacowania ryzyka zawodowego może wnieść znaczące korzyści w obszarze zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy, lecz określenie takiego wpływu wymaga kontynuacji badań w tym zakresie.

LITERATURA

1. Gajdzik B., Wyciślik A., *Jakość, środowisko i bezpieczeństwo pracy w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2010.
2. Krzemień S., Krause M.: „Podstawowe pojęcia i definicje zarządzania bezpieczeństwem pracy w zastosowaniu górniczym”, *Bezpieczeństwo Pracy i Ochrona Środowiska w górnictwie* Nr 11, Wyższy Urząd Górniczy, Katowice 1999.
3. Matuszewska-Majcher E., “The overview of applied methods for occupational risk assessment” *Systemy Wspomagania w Inżynierii Produkcji* Volume 5, issue 4, Rybnik 2017.
4. Polska Norma PN-N-18002, Systemy zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy. Ogólne wytyczne do oceny ryzyka zawodowego.
5. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. z 2003 r. Nr 169, poz. 1650, z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz.U. 1974 nr 24 poz. 141. Z późn. zm.)
7. Warszewska M. „Współdział pracowników w zarządzaniu firmą - korzyści dla obu stron”, *Bezpieczeństwo Pracy: Nauka i praktyka* Tom 2(379), Warszawa 2003
8. Wyganowska M, Tobór-Osadnik K., „Rola demotywatorów w bezpiecznej pracy”, *Przegląd Górniczy* 2017 t. 73 nr 9, s. 11-18
9. Wyganowska M, Tobór-Osadnik K., „Świadomość znaczenia przepływu informacji wśród pracowników jednym z warunków kształtowania bezpiecznego środowiska pracy w górnictwie - badania porównawcze”, *Przegląd Górniczy* t. 72 nr 8, 2016 s. 96-101

Data przesłania artykułu do Redakcji: 03.2019

Data akceptacji artykułu przez Redakcję: 04.2019

PARTYCYPACJA PRACOWNICZA W ZARZĄDZANIU BEZPIECZEŃSTWEM NOWOCZESNEGO PRZEDSIĘBIORSTWA GÓRNICZEGO

Streszczenie: W artykule omówiono możliwość partycypacji pracowniczej w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy polegającej na umożliwieniu każdemu pracownikowi dokonania szacowania ryzyka zawodowego na zajmowanym stanowisku pracy z wykorzystaniem kwestionariusza ankietowego. Wskazane zostały wady i zalety tego typu rozwiązania w odniesieniu do przedsiębiorstwa górniczego. Opisano również etapy procedury oceny ryzyka zawodowego.

Słowa kluczowe: partycypacja pracownicza, ocena ryzyka zawodowego, zarządzanie bezpieczeństwem

PARTICIPATION OF EMPLOYEES IN SAFETY MANAGEMENT OF A MODERN MINING COMPANY

Abstract: The article discusses the possibility of employee participation in the area of occupational health and safety. Participation consists in enabling each employee to make an assessment of occupational risk in the occupied position using a questionnaire. The advantages and disadvantages of this type of solution are indicated in relation to the mining company. The stages of the risk assessment procedure are also described.

Keywords: employee participation, occupational risk assessment, safety management

mgr inż. Ewa Matuszewska-Majcher

Politechnika Śląska

Wydział Górnictwa i Geologii

ul. Akademicka 2a, 44-100 Gliwice, Polska

tel.: +48 791 322 288

e-mail: ewa.matuszewska-majcher@polsl.pl